

MEME KANSERİ VE KENDİ KENDİNE MEME MUAYENESİ'NİN PULLARDAKİ TARİHİ

Breast Cancer and Breast Self-Examination in Stamps History

Özüm Erkin¹
Melek Ardahan²

¹ Research Assistant, Ege University Faculty of Nursing, Dept. of Public Health Nursing

² Associate Professor, Ege University Faculty of Nursing, Dept. of Public Health Nursing

ÖZET

Dünyada ve Türkiye'de kadınlarda meme kanseri, en sık görülen ve en fazla ölüme neden olan kanser türüdür. Meme kanseri yaygın olmasına karşın, genellikle yavaş bir gelişme hızı gösteren ve tanısı erken yapıldığında oldukça başarılı tedavi sonuçları elde edilebilen ve ölüm oranı azaltılabilen bir kanser türüdür. Ayrıca meme kanserinin erken tanı ve tedavisi yaşam kalitesinin yükseltilmesinde etkili olmaktadır. Meme kanserinde erken tanı uygulamaları olan mamografi, klinik meme muayenesi yaptırma ve kendi kendine meme muayenesi yapma meme kanserinin erken teşhisini sağlayarak kansere bağlı ölümlerin azaltılmasında hayati önem taşımaktadır. Bu çalışma, meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesinin önemine geçmişten günümüze kadar pullar aracılığıyla dikkat çekmeyi hedeflemektedir. Bu amaçla filateli dünyanın en saygın kaynakları olan Michel ve Scott (filateli) katalogları taranarak dünyanın çeşitli ülkelerinde meme kanseri ile ilgili neşrolan yirmi adet filatelik malzeme sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Meme kanseri; Kendi kendine meme muayenesi; Tarih; Pullar

ABSTRACT

In Turkey and in the world breast cancer is the most common type and the leading cause of death in women. Although breast cancer is most common, generally is showing a slow growth rate and early diagnosis is made available and highly successful treatment outcome is a cancer mortality can be reduced. In addition, early diagnosis and treatment of breast cancer is effective in improving quality of life. Application in the early diagnosis of breast cancer with mammography, clinical breast examination and breast self-examination for early detection of breast cancer by providing the making of deaths due to cancer are vital in reducing. This study aims to draw attention the importance of breast cancer and breast self-examination through past to the present by stamps. Michel and Scott the world's most respected sources of philately were searched and twenty philatelic materials in various countries of the world about breast cancer were used.

Keywords: Breast cancer; Breast self-exam; History; Stamps

GİRİŞ

Milattan önce 3500-2500 yılları arasında İmhotep tarafından Eski Mısır'da yazıldığı tahmin edilen tıbbi bir papirusta meme kanseri ile ilgili ilk kayıtlara rastlanmıştır. İmhotep bir hekim ve mimardır. İmhotep kanamayı durdurmak için koterizasyon ve damarları bağlama tekniğini geliştiren hekimdir. Ölümünden sonra sağlık tanrısı olarak sembolleştirilmiştir (*Resim 1*).¹ Amerikalı eski Mısır bilimcisi Edwin Smith'in ortaya çıkardığı bu papirusta dokuz meme hastası anlatılmaktadır ve hastaların hepsi erkektir (*Resim 2*).¹

Resim 1. Sağlık Tanrısı İmhotep

Resim 2. Edwin Smith'in ortaya çıkardığı papirus

Milattan önce 460-160 yıllarını kapsayan klasik Yunan periyodunda, 300 yıl boyunca Hipokrates'in beden kan, flegm, sarı safra, kara safra olmak üzere dört maddeden oluştuğuna dair hipotezi geçerli olmuştur. Bu hipotez Batı dünyasında tıbbi uzun süre etkilemiş ve Galen'in teorilerinin de esasını oluşturmuştur. Galen (M.S. 131-200), "Kanserli tümörler en sık olarak kadınların memelerinde gelişmektedir" şeklinde not düşmüştür. Galen lezyonu bir yengece benzetmiştir: Yunanca "karkinos", Latince "cancer" olarak bilinmektedir.^{1,2}

Milattan sonra 30'lu yıllarda Romalı Celsus meme kanserinin dört evresini; erken kanser, ülserli kanser, karnabahar şeklinde ülserli kanser şeklinde isimlendirmiştir.¹ Leonides (MS 100) İskenderiye okulunun yetiştirdiği en önemli cerrahdır. Tarihte ilk defa meme kanserini mastektomi ile tedavi eden hekimdir.² Ortaçağ'da Aeginalı Paul (MS 625) ve Milanolu Lanfranc (MS 1250) yazdıkları kitaplarda meme cerrahisi hakkında oldukça geniş bilgiler vermişlerdir. Razi meme kanserinin tüm olarak çıkarılabildiği durumlarda cerrahi tedavi ve alttaki dokuların koterizasyonunu önermiştir. İbni Sina ise tümör çıkarıldıktan sonra damarların bağlanmamasını ve "kara safra"nın akması gerektiğini savunmuştur.^{1,2}

Percival Pott 1775'te mesleki bir kanser olan testis torbası kanserini baca temizleyicilerde tanımlamıştır. John Hill 1761'de enfiye çekmenin nazal kanseri ve poliplere neden olabileceğini öne sürmüştür. Bundan önce 1743'te Ramazzini Pardu'daki rahibelerde meme kanserinin fazlaca görüldüğünü bildirmiştir.³

On sekizinci yüzyılda Bernard Peyrihle kansere ilişkin viral bir teori öne sürene kadar kanser hakkında çok az konuşulmuş ve çok az ilerleme sağlanmıştır. John Hunter kadın memesinde, rahimde, dudaklarda ve midedeki kanserlerin cerrahisinin uzun bir tasvirini yaparken tümörlerin kalıtsal olabileceğini ve kitlenin palpasyonunun yumuşak bir şekilde yapılması, aksi halde hastalığın yayılabileceği uyarısında bulunmuştur. Ayrıca bir tedavinin bulunmadığı notunu da düşmüştür.^{1,3}

Tedavideki gelişmeler XIX. yüzyılda başlamıştır. Billroth 1881'de mide kanserine yönelik olarak başarılı bir gastrektomi gerçekleştirmiş ve Godlee 1884'te bir beyin tümörünü almıştır. William Marsden Kanser Hastanesi'ni 1851'de, kanser hastalarının bakımı ve kanser araştırmaları olmak üzere iki amaca yönelik olarak kurmuştur. Yüzyıl kapanırken Roentgen ve Curie'lerin keşifleri radyolojik tanı koyma ve radyoterapinin yolunu açmış, Beatson'un çalışmaları ise meme kanserinin hormonla manipülasyonunu sağlamıştır.³

Yüzyıllar boyunca değişik kanser türleri tanınmış ve tedavi edilirken uygarlıktaki ilerlemeler ile buna eşlik eden yaşam beklentisindeki artış kanserin dünya çapında bu kadar yaygın bir hastalık olmasına katkıda bulunmuştur. Birleşik Krallık'ta 1880'de nüfusun yaklaşık olarak yarısı 45 yaşından önce ölmekteyken bu oran 1980'de %3 civarına inmiştir.³

Bu çalışma, meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesinin önemine geçmiştenden günümüze kadar pullar aracılığıyla dikkat çekmeyi hedeflemektedir. Bu amaçla filateli dünyanın en saygın kaynakları olan Michel ve Scott (filateli) katalogları taranarak dünyanın çeşitli ülkelerinde meme kanseri ile ilgili neşrolan yirmi adet filatelik malzeme sunulmuştur (*Tablo 1*).

Tablo 1. Filatelik malzeme

FİLATELİK MALZEME				
PUL NO	ADI	ÜLKE	ÇIKIŞ TARİHİ	MICHEL NO
1	Meme kanseri farkındalığı	Amerika Birleşik Devletleri	15.06.1996	2739
2	Kanserle savaş örgütü	Hırvatistan	15.02.1997	292
3	Meme kanserine karşı korunma	Avustralya	27.10.1997	1672
4	5.İnterdisipliner meme hastalıkları ile mücadele sempozyumu	İtalya	12.02.2000	2673 ve 2674
5	Meme kanseri ile mücadele	Polonya	25.02.2002	4006
6	Meme kanseri	Danimarka	09.01.2008	1489
7	Meme kanseri ile mücadele	Pakistan	30.11.2011	1383
8	Meme kanseri araştırma pulu	Amerika	29.07.1998	2990
9	Meme kanseri ile savaş	Macaristan	29.09.2005	5052
10	Kanserle mücadele: Meme kanseri araştırması	Belize	26.10.2006	1312
11	Meme kanserini önleme	Kenya	2007	806
12	Meme kanseri farkındalığı	Kosova	15.10.2008	115
13	Meme kanseri	Ürdün	25.08.2009	2020
14	Meme kanseri farkındalığı	Avusturya	2011	Scott 3118
15	Meme kanseri tedavisi	Slovakya	12.04.2013	Scott 536
16	Meme kanseri	Fransa	2005	3994
17	Meme kanseri	Makedonya	2006	136
18	Meme kanseri	Ekvator	15.10.2007	WAD:EC027.7
19	Meme kanseri ile mücadele	Bosna Hersek	21.03.2009	252

MEME KANSERİNİN DÜNYADAKİ DURUMU

Dünya’da kadınlarda görülen tüm kanserler arasında $\frac{1}{4}$ oranı ile meme kanserinin ilk sırada; kadın ve erkek birlikte değerlendirildiğinde ise; akciğer kanserinden sonra ikinci sırada yer aldığı ve kanserden ölüm nedenleri arasında beşinci sırada olduğu görülmektedir.^{4,5} Uluslararası Kanser Araştırma Derneğinin (International Agency for Research on Cancer) yaptığı araştırma sonuçlarına göre meme kanseri kadın kanserleri arasında ilk sırada yer almakta ve 1.38 milyon yeni vaka ile kadınlarda görülen tüm kanserlerin %23’ünü oluşturmaktadır.⁶

Amerika Birleşik Devletleri’ne ait 15 Haziran 1996 tarihli pulda meme kanseri farkındalığı tema olarak işlenmiştir. Pulun üzerinde “meme kanseri farkındalığı” yazmakta olup bir kadın portresi ve meme kanseri ile mücadeleyi simgeleyen pembe kurdele yer almaktadır (*Resim 3; Pul 1*). Hırvatistan Kanserle Savaş Örgütü, ülkedeki kadınların meme kanserine dikkatini çekmek için 0,65 Hırvat Kunası değerindeki pulu 15 Şubat 1997’de piyasaya sunmuştur (*Resim 4; Pul 2*). Batı Avrupa ülkeleri olan Belçika, Danimarka’dan sonra Avustralya meme kanseri insidansının en yüksek olduğu kıta olup, insidans 100.000 kadında ortalama 60-100 arasında değişmektedir.⁷ Avustralya’da 27 Ekim 1997’de piyasaya çıkan 45 Avustralya Senti değerindeki pulda bir kadın resmedilmiştir (*Resim 5; Pul 3*). İtalya’da (2000) düzenlenen 5. İnterdisipliner Meme Hastalıkları ile Mücadele Sempozyumu için tıp konusunun işlendiği iki adet puldan oluşan seri, 12 Şubat 2000’de tedavüle çıkmıştır (*Resim 6; Pul 4, 5*). Polonya’da 25 Şubat 2002’de tedavüle çıkan 1,10 Polonya Zilotisi değerindeki pulun üzerinde, Polonya’nın anadili olan Lehçe’de meme anlamına gelen RAK kelimesindeki A harfi pembe kurdele ile sembolize edilerek resmedilmiştir (*Resim 7; Pul 6*).

Danimarka, 2012 verilerine göre, meme kanserinden ölüm oranının en yüksek olduğu ikinci ülkedir.⁸ Ülkenin meme kanserine yönelik farkındalık çalışmalarından birine örnek olarak 9 Ocak 2008'de meme kanserini konu alan ve bir kadını resmeden 5,50 Danimarka Kronu değerindeki pul gösterilebilir (*Resim 8; Pul 7*).

Pakistan'da her dokuz kadından biri meme kanserine yakalanma riski altındadır. Meme kanseri farkındalığını temsil eden pembe kurdele anma pulu, 30 Kasım 2011'de Pakistan Posta Ofisi tarafından piyasaya sunulmuştur. Pulda, gökkuşağı ve meme kanseri ile mücadele için el ele vermiş insanların arasındaki pembe kurdele yer almaktadır (*Resim 9; Pul 8*).⁹

Dünya ülkelerine benzer şekilde Türkiye'de de kadınlarda en sık görülen ve kanser kaynaklı ölüm nedeni meme kanseridir (35,47/100.000).¹⁰ Kadınlarda görülen kanserlerin %32'si ve kansere bağlı ölümlerin de %19'unu meme kanserleri oluşturmaktadır. Türkiye'de her yıl 30.000 kadın meme kanserine yakalanmaktadır.¹¹

Meme kanseri sağlık bilimlerindeki ilerlemelere, tanı ve tedavi girişimlerinde ki hızlı gelişime; toplumdaki bilincin giderek artmasına karşın, kadınların yaşamını önemli ölçüde tehdit etmeye devam etmektedir.¹² Bir toplumda kanserden ölümlerin azaltılabilmesi için kanserin erken evrede yakalanabilmesi gereklidir. Kanser erken evrede yakalandığı toplumlarda, kanser mortalitesi daha düşüktür.¹³ Meme kanseri mortalitesi ve insidansı 35 yaş ve üzerinde artmasına rağmen, 20-30 yaş arası kadınlarda görüldüğünde tümörün geç belirlenmesi nedeniyle prognozun çok daha kötü olduğu da vurgulanmaktadır. Meme kanserini önleyen bir yöntem henüz mevcut değildir. Ancak, meme kanserine erken tanı konulduğunda, beklenen yaşam süresi uzatılabilmekte ve tamamen iyileşme sağlanabilmektedir.^{14,15} Günümüzde kadınların meme kanseri ve erken tanı konusunda duyarlılıklarını arttırmak için sağlık eğitimcileri, televizyon, gazete, dergi, broşür ve internet gibi çeşitli kitle iletişim araçlarını yaygın olarak kullanmaktadır.¹⁶

Posta pulları, bir ülkenin kültürünün yaygınlaşmasında ve tanıtımının yapılmasında olumlu etkilere sahip olmakla birlikte birer elçi görevini de yürütmektedirler. Filateli dünyanın en saygın kaynakları olan Michel ve Scott katalogları incelendiğinde; pek çok ülkeye kıyasla Türkiye'de meme kanseri ve mücadele temalı bir pulun piyasaya sunulmadığı dikkati çekmiştir.

Resim 3; Pul 1. Amerika Birleşik Devletleri, Meme Kanseri Farkındalığı; 1996.

Resim 4; Pul 2. Hırvatistan, Kanserle Savaş Örgütü; 1997.

Resim 5; Pul 3. Avustralya, Meme Kanseri Karşı Korunma; 1997.

Resim 6; Pul 4-5. İtalya, 5. İnterdisipliner Meme Hastalıkları ile Mücadele Sempozyumu; 2000.

Resim 7; Pul 6. Polonya, Meme Kanseri ile Mücadele; 2002.

Resim 8; Pul 7. Danimarka, Meme Kanseri; 2008.

Resim 9; Pul 8. Pakistan, Meme Kanseri ile Mücadele; 2011.

MEME KANSERİNDE RİSK FAKTÖRLERİ

Meme kanserinin hangi nedene bağlı olarak ortaya çıktığı tam olarak bilinmemekte, tüm dünyada yapılan araştırmalar sonucunda bazı özelliklere sahip olan kadınlarda meme kanseri görülme riskinin daha yüksek olduğu belirtilmekte ve bu özelliklere de kısaca "risk faktörü" adı verilmektedir.¹⁷

Belirgin meme hastalığı, ailesel yatkınlık, genetik faktörler, geç yaşta gebelik, over aktivitesi, endokrin etkenler, erken başlayan menstrüel siklus, geç menapoz, geç yaşta doğum, hiç doğum yapmama ve laktasyonun kısa sürmesi, meme kanserine yakalanmada önemli faktörlerdir. Ayrıca alkol, sigara ve yağ oranı yüksek diyetle beslenmenin meme kanserinin gelişmesinde rol oynadığı da düşünülmektedir.¹⁸ Bunlar tek tek incelenirse; *Alkol Kullanımı*: Her ne kadar bu konu tam anlamıyla netlik kazanmasa da alkol kullanan kadınlarda meme kanserine yakalanma riskinin nispeten arttığı ifade edilmektedir. *Sigara Kullanımı*: Sigaranın meme kanseriyle ilgili kesin bir ilişkisi tam olarak kurulmasa da genel anlamda sağlığı olumsuz yönde etkilediği için bırakılması tavsiye edilmektedir. Ancak bununla beraber bazı araştırmalarda sigaranın meme kanserinin oluşması yönünde olumsuz bir risk faktörü olarak değerlendirilebileceğine de işaret edilmektedir.^{18,19} *Ailede Meme Kanseri Hikayesi*: Aile bireyleri arasında meme kanserine yakalanmış kimse bulunmasının, kadınların meme kanserine yakalanma olasılığını yükselttiği ifade edilmektedir. Özellikle kız kardeşi veya annesi meme kanserine yakalanan bir kadının, meme kanserine yakalanma riski, diğer kadınlara nazaran 2 ila 5 kat oranında daha fazla olduğu belirtilmektedir.^{15,19}

MEME KANSERİNDE TANI YÖNTEMLERİ

Morbidite ve mortalite oranı azımsanmayacak oranda olan meme kanserinin özellikle kadınların sağlığı/yaşamı açısından taşıdığı risk ile erken evre, etkili tedavi ve iyi prognoz ilişkisi dikkate alındığında, erken tanı çalışmalarının yaşama geçirilmesinin önemi açıkça ortaya çıkmaktadır.¹²

Meme kanseri gibi bazı kanser türlerinin tanısı basit taramalarla kısa sürede konulabilmekte ve tedaviye kısa süre içinde başlanabilmektedir. Meme kanserinde erken tanı için önerilen ve birbirini tamamlayan üç yöntem vardır. Bunlar "Kendi Kendine Meme Muayenesi (KKMM)", sağlık personeli tarafından yapılan klinik muayene-KMM" ve "mamografidir".¹⁶ Memedeki kitlelerin yaklaşık %80-90'ı kadınların kendileri tarafından fark edilmektedir. Bu nedenle erken tanı ve Kendi Kendine Meme Muayenesi (KKMM) ile kitle taraması bu hastalık için önem taşımaktadır.²⁰ Düzenli olarak yapılacak KKMM memeye ilişkin bir referans bilgi oluşturarak, kadının meme dokusunu tanıması ve oluşan değişiklikleri fark etmesini sağlayacaktır. KKMM, literatürde maliyeti olmayan, basit, güvenilir ve etkili bir yöntem olarak belirtilmektedir.^{15,16}

Meme kanserinde ilk belirtilerin genellikle ele gelen bir kitle ile ortaya çıkarıldığı göz önüne alındığında, kadınların memedeki bir kitleyi erken tespit etmelerinde KKMM uygulamasının önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Kadınların meme kanseri belirtilerini bilmelerinin yanı sıra KKMM yapabilmeleri de büyük önem taşımaktadır.¹² Literatürde meme kanserinin %90'ının ilk kez kişinin kendisi tarafından fark edildiği belirtilmektedir.²¹ Kadınların meme dokusunu tanıması ve oluşan değişiklikleri erken fark etmesi her ay düzenli olarak KKMM ile sağlanabilir.²² Kanserde erken teşhis ve taramanın yanında, nedenleri, risk etmenleri ve belirtileri hakkında toplumda kanser konusunda farkındalığı arttırmak ve davranış değişikliği yaratmak oldukça önemlidir.²³

Posta pulları, pek çok ülkede meme kanserine dikkat çekmede görsel bir tanıtım aracı olarak kullanılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri posta servisi tarafından 29 Temmuz 1998'de satışa sunulan meme kanseri araştırma pulu, meme kanserini yenmiş olan Ethel Kessler of Bethesda tarafından tasarlanmıştır. Pulda "Meme Kanseri" ve "Mücadeleyi finanse et. Tedaviyi bul" cümleleri yer almakta olup, Amerika Birleşik Devletleri'nde 950 milyondan fazla satılmıştır⁹ (*Resim 10; Pul 9*). Meme kanseri araştırma pulunun uluslararası versiyonu, ilk olarak Macaristan'da 29 Eylül 2005 günü 1,40 Macar Forinti değerinde piyasaya sunulmuştur⁹ (*Resim 11; Pul 10*). Macaristan'dan sonra pek çok ülkede meme kanseri araştırma pulu posta servisleri tarafından satışa çıkarılmıştır. Kronolojik sıra ile 26 Ekim 2006'da 1 Dolarla Belize'de; 28 Ekim 2007'de Kenya'da 25 Şiline; 15 Ekim 2008'de Kosova'da 1 Avroya; 25 Ağustos 2009'da Ürdün'de 80 Dinar'a; 2011'de Avusturya'da 1 Şiline; 12 Nisan 2013'de 1,10 Avroya Slovakya'da tedavüle çıkmıştır (*Resim 12-17; Pul 11-16*).^{9,24}

Meme kanseri araştırma pulunun dışında, “kendi kendine meme muayenesinin” tema olarak kullanıldığı farklı pullarda bulunmaktadır. Fransa’da 2005’de 0,53 Avroya satışı sunulan üzerinde “Meme Kanseri Taraması” yazılı pulda, kendi kendine meme muayenesi resmedilmiştir (Resim 18; Pul 17). Benzer şekilde, 2006’da Makedonya’da 6 Dinar değerindeki bir pul satışı çıkarılmıştır (Resim 19; Pul 18). 15 Ekim 2007’de Ekvator’da tedavüle çıkarılan 3 Dolar değerindeki pulda KKMM ve pembe kurdele yer almaktadır (Resim 20; Pul 19). Bosna Hersek’te 21 Mart 2009’da bir kadının meme muayenesini resmeden 0,20 Konvertibl Mark değerindeki pul posta servisi tarafından piyasaya sunulmuştur (Resim 21; Pul 20).

SONUÇ

Bir ülkenin sosyokültürel, ekonomik, siyasi, tarihi, turistik tanıtımını yapan pullar, sadece görsel olarak değil, aynı zamanda ülkenin tarihine de ışık tutan öğelerdir. Dünyanın farklı kıtalarında pek çok farklı ülkede meme kanseri ile mücadeleyi konu alarak kadınların farkındalığını arttırmak amacı ile pullar tedavüle çıkarılmıştır. Filateli kataloglarında yapılan taramada, Türkiye’de meme kanserini tema alan hiçbir pulun olmayışı dikkati çekmiştir. Ülkemizde de kanserden korunma ve erken tanı yöntemlerine uyum konusunda kadınların farkındalığını arttırmaya yönelik hem dikkat çekici hem de ucuz bir tanıtım öğesi olarak pulların kullanılması önerilmektedir.

Yazarın Beyanı: Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Resim 10; Pul 9.
ABD, Meme Kanseri Araştırma Pulü; 1998.

Resim 11; Pul 10.
Macaristan, Meme Kanseri ile Savaş; 2005.

Resim 12; Pul 11.
Belize, Meme Kanserini Önleme; 2006.

Resim 13; Pul 12.
Kenya, Meme Kanserini Önleme; 2007.

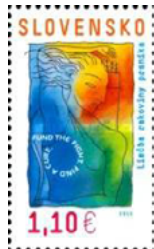
Resim 14; Pul 13.
Kosova, Meme Kanserini Önleme; 2008.

Resim 15; Pul 14.
Ürdün, Meme Kanserini Önleme; 2009.

Resim 16; Pul 15.
Avusturya, Meme Kanseri Farkındalığı; 2011.

Resim 17; Pul 16.
Slovakya, Meme Kanseri Tedavisi; 2013.

Resim 18; Pul 17.
Fransa, Meme Kanseri; 2005.

Resim 19; Pul 18.
Makedonya, Meme Kanseri; 2006.

Resim 20; Pul 19.
Ekvator, Meme Kanseri; 2007.

Resim 21; Pul 20.
Bosna Hersek, Meme Kanseri ile Mücadele; 2009.

KAYNAKLAR

1. Donegan WL. History of Breast Cancer in Breast Cancer DJ Winchester, DP Winchester, CA Hudis and L. Norton. Editors. DC Decker Inc. Ontario 2006; pp:1-14.
2. Beenken SW, Wanger FB, Bland K. History of the therapy of breast cancer in The Breast, KI Bland and EM Copeland III. Saunders – Elsevier, St.Louis 2004; pp:3-18.
3. Türkiye Büyük Millet Meclisi. Kanser hastalığı konusunda araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurula meclis araştırması komisyonu raporu. 2010; Dönem 23, S.Sayısı 648, Yasama Yılı: 5.
4. Espie M, Lalloum M, Coussy F. Epidemiology and risk factors of breast cancer. Soins; la revue de reference infirmiere 2013; 776:22-4.
5. Youlden DR, Cramb SM, Dunn NA, Muller JM, Pyke CM, Baade PD. The descriptive epidemiology of female breast cancer: an international comparison of screening, incidence, survival and mortality. Cancer Epidemiology 2012;36(3):237-48.
6. Plesničar A, Urbančič K, Mlinar S., Kralj B., Kovač V., Plesničar BK. (2014). Early Detection and Prevention of Breast Cancer: The Increasing Importance of Midwives in the Future <http://cdn.intechopen.com/pdfs-wm/37488.pdf>, Erişim tarihi: 28.03.2014
7. Curado MP. Breast cancer in the world: incidence and mortality. Salud pública de México, 2011; 53(5):372-384.
8. National Cancer Registry Ireland. Cancer in Ireland 2013: Annual Report of the National Cancer Registry. <http://www.ncr.ie/> Erişim tarihi: 20.03.2014
9. Cure Breast Cancer Organization. Research stamp. <http://www.curebreastcancer.org/research-stamp/bcrs-facts>, Erişim tarihi: 28.03.2014
10. T.C. Sağlık Bakanlığı Kanserle Savaş Dairesi Başkanlığı Ulusal Kanser Programı 2009-2015. Ed. Tuncer M. Türkiye kanser istatistikleri. Kadınlarda görülen ilk on kanser türü. 2009; Ankara.
11. Aygün D, Uludağ C, Şahin S. Gençlerin meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesi hakkında, bilgi, tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi. Hemşirelik Forumu Dergisi 2004; 7(4):1-7
12. Arslan M, Şahin DA. Kadınların meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesi ile ilgili bilgi durumlarına planlı eğitimin etkisi. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hemşirelik E-Dergisi 2013;1(1): 8-16.
13. Açıkgöz A, Çehrelî R, Ellidokuz H. Kadınların Kanser Konusunda Bilgi ve Tutumları ile Erken Tanı Yöntemlerine Yönelik Davranışları. DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi 2011; 25(3):145-154.
14. Karadağ M. Bir sağlık yüksek okulundaki öğrencilerin kendi kendine meme muayenesi, davranış ve inançlarının belirlenmesi. Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi 2010;2(1):1-9.
15. Alpteker H, Gümüş D, Doğan S, Bilir S, Önal M. Kız öğrencilerin meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesi bilgi ve uygulamalarının incelenmesi. The J of Breast Health 2011;7(3): 176-181.
16. Alpteker H, Avcı A (2010). Kırsal alandaki kadınların meme kanseri bilgisi ve kendi kendine meme muayenesi uygulama durumlarının belirlenmesi. The journal of breast health 6(2):74-79.
17. Somunoğlu S. Meme kanserinde risk faktörleri. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2007; 2(3):3-11.
18. Gençtürk N. Meme kanserinde risk faktörleri. Hemşirelik Forumu Dergisi 2006; Temmuz-Ağustos, Mayıs-Haziran;106-112.
19. Barton MB. Screening mammography for women aged 40-49: are we off the fence yet? Canadian Medical Association: 2001;164(4):498-499.
20. Özer G., Karamanoğlu AY. Meme kanserinde erken tanı, Hemşirelik Forumu Dergisi 2006;55-60.
21. Şimşek Ş, Tuğ T. Memenin İyi Huylu Tümörleri: Fibroadenomlar. STED 2002;11: 102-5.
22. Aydınтуğ S. Meme Kanserinde Erken Tanı. STED 2004;136:226-9.
23. World Cancer Research Fund/American Institute for Cancer Research. Food, Nutrition, Physical Activity and the Prevention of Cancer: a Global Perspective Washington CD: AIRC, 2007.
24. Breast Cancer Research Stamp. Research stamp. http://www.feinstein.senate.gov/public/index.cfm?a=Files.Serve&File_id=f3db81b3-da96-42fe-b757-e27ff6e5fe1e, Erişim tarihi: 28.03.2014

KULLANILAN GÖRSELLERE AİT KAYNAKLAR

- Resim 1.** <http://en.wikipedia.org/wiki/Imhotep>, Erişim tarihi: 04.04.2014.
- Resim 2.** <http://jinekolojionkoloji.blogcu.com/tarihteki-ilk-kayitli-kanser-vakasi-meme-kanseri/11171288>, Erişim tarihi: 04.04.2014.
- Resim 3; Pul 1.** <http://www.ebay.com/itm/Sc-3081-32-ct-Breast-Cancer-Awareness-Issue-/121307794659>, Erişim tarihi: 04.04.2014.
- Resim 4, 6, 7, 18, 19, 21; Pul 2, 4, 5, 6, 17, 18, 20.** Michel Katalog Europa 1-7, 2013.
- Resim 5; Pul 3.** <http://www.ebay.com/itm/AUSTRALIA-1997-BREAST-CANCER-AWARENESS-45-CENT-STAMP-/151225995145>, Erişim tarihi: 04.04.2014.
- Resim 8; Pul 7.** <http://www.wnsstamps.post/en/stamps/DK008.08>, Erişim tarihi: 04.04.2014.
- Resim 9; Pul 8.** <http://www.pakistanphilately.com/images/docs/philatelic-activities-2011.pdf>, Erişim tarihi: 04.04.2014.
- Resim 10-17; Pul 9-16.** Breast Cancer Research Stamp. Research stamp. http://www.feinstein.senate.gov/public/index.cfm?a=Files.Serve&File_id=f3db81b3-da96-42fe-b757-e27ff6e5fe1e, Erişim tarihi: 28.03.2014.
- Resim 21; Pul 20.** Michel Katalog USA-Spezial Katalog, 2014.